

Jinekoloji Polikliniğine Başvuran Hastalarda Tamamlayıcı Alternatif Tıp Uygulamalarının Kullanımı

Complementary and Alternative Medicine Practices in Patients Who Admitted to Gynecology Outpatient Clinic

İsmail Alay¹, Hediye Dağdeviren², Ammar Kanawati³, Ecem Eren¹, Cihan Kaya¹, Hüseyin Cengiz¹

ÖZ

Amaç: Jinekoloji polikliniğine başvuran hastaların Tamamlayıcı ve Alternatif Tıp (TAT) uygulama durumlarını değerlendirmek.

Araçlar ve Yöntem: Hastanemiz jinekoloji polikliniğine başvuran hastalara yüz yüze görüşme yöntemi ile anket uygulanmıştır. Hastaların demografik verileri, başvuru şikayetleri, şikayetinden dolayı hastaneye başvuru sayısı, TAT kullanım durumu, kullanılan TAT çeşidi, yan etki gelişimi, fayda görme durumu, TAT öğrenme kaynağı anket çalışması ile sorgulanarak kaydedildi. İnfertilite hastaları ve herhangi bir nedenle kanser tanısı konulan hastalar çalışma dışında tutuldu.

Bulgular: Çalışmaya katılan 281 hastanın 52 si (18,5%) jinekolojik nedenlerden dolayı TAT yöntemine başvurduğunu belirtti. Hastaların ortalama yaşı TAT kullanan grupta 39,8±12,1 kullanmayan grupta 38,8±11,1 idi. Tat kullanan ve kullanmayan hastalar arasında yaş, parite, eğitim durumu ve gelir düzeyi açısından istatistiksel olarak anlamlı fark yoktu. En fazla kullanılan TAT grubunu 'Bitkisel Ürünler' oluşturmaktadır. TAT çeşidi olarak ise soğan kürü 26,9%, maydanoz kürü 17,5%, testere dişli aslan pençesi 11,5% oranında kullanılmıştır. 12 hastada yan etki geliştiği belirtilmiştir. Hastaların 59,5% i akraba ve arkadaşlarından, 38,5% i sosyal medyadan yöntemi duyduğunu ifade etmiştir.

Sonuç: Jinekolojik şikayetleri olan hastalarda tamamlayıcı ve alternatif tıp yöntemlerinin özellikle de bitkisel ürünlerin kullanımı yaygındır. Yaygınlığın artmasında sosyal medyanın, yakın akraba ve arkadaş çevresinin etkisi fazladır. Jinekoloji polikliniğine başvuran hastalarda alternatif tıp yöntemleri kullanımı sorgulanmalı ve gerekli bilgilendirme yapılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Bitkisel ürünler, jinekoloji, tamamlayıcı ve alternatif tıp

ABSTRACT

Purpose: Our aim was to evaluate the use of Complementary and Alternative Medicine (CAM) through patients who admitted to the gynecology outpatient clinic.

Materials and Methods: Patients who admitted to gynecology outpatient clinic were surveyed through face to face questionnaire interviews. Demographic data of the patients, complaints, number of hospital visits, CAM usage status, type of CAM used, side effect development, benefit status, CAM learning resource were recorded. Patients with infertility and cancer diagnosed for any reason were excluded from the study.

Results: Of the 281 patients who participated in the study, 52 (18.5%) stated that they used CAM because of gynecological reasons. The mean age of the patients was 39.8 ±12,1 in the CAM group and 38.8 ±11,1 in the non-use group. There was no statistically significant difference in terms of age, parity, educational status and income status among the patients who did and did not use CAM. The most commonly used CAM group is 'Herbal Products'. Onion curing 26,9%, parsley curing 17,5%, Layd's mantle 11,5% were used as CAM type. Twelve patients developed side effects. 59.5% of the patients stated that they had heard from relatives and friends, and 38.5% had heard the method from social media.

Conclusion: The use of complementary and alternative medicine methods, especially herbal products, are common in patients with gynecological complaints. The increase in popularity is due to the influence of social media, close relatives and friends. The use of complementary and alternative medicine methods should be questioned and the information should be given to patients who applied to the gynecology clinic.

Key Words: Complementary and alternative medicine, gynecology, herbal products

Gönderilme tarihi: 13.7.2018; Kabul edilme tarihi: 16.8.2018

¹ Sağlık Bilimleri Üniversitesi Bakırköy Dr. Sadi Konuk Eğitim ve Araştırma Hastanesi, İstanbul.

² İstanbul Aydın Üniversitesi Medicalpark Florya Hastanesi

³ Özel Yeni Hayat Tıp Merkezi, İstanbul

Sorumlu Yazar: İsmail Alay, Sağlık Bilimleri Üniversitesi Bakırköy Dr. Sadi Konuk Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Kadın Hastalıkları ve Doğum Kliniği, İstanbul, Türkiye
Tevfik Sağlam Caddesi, No: 11, Zuhuratbaba, Bakırköy, İstanbul, Türkiye, E-posta: dr_ismailalay@hotmail.com

GİRİŞ

Tamamlayıcı ve alternatif tedaviler (TAT), Amerikan Ulusal Tamamlayıcı ve Alternatif Tıp Merkezi tarafından “standart tıbbi tedavilerin dışında kalan çeşitli sağlık bakım sistemleri, uygulamaları ve ürünleri” olarak tanımlanmaktadır.¹ Bu yöntemlerin çoğu bilimsel araştırmalarla desteklenmemiş, uzun süreli tecrübeye ve geleneklere dayanan tedavi şekilleridir. Tamamlayıcı ve alternatif tıp kullanımı gittikçe artış göstermektedir. Amerikan Ulusal Sağlık İstatistikleri Raporuna göre ABD’li (Amerika Birleşik Devletleri) yetişkinlerde son 12 ay içerisinde herhangi bir tamamlayıcı alternatif tıp yöntemi kullananların yüzdesi 2002 de 32,3%, 2007 de 35,5% ve en son 2012 de 33,2% olarak rapor edilmiştir.² Kadınlar ve kanser hastaları tamamlayıcı ve alternatif tıp yöntemlerini daha fazla kullanıyor gibi görünmektedir.² Amerikan Ulusal Tamamlayıcı ve Alternatif Tıp Merkezi bu uygulamaları doğal ürünler ve zihin-vücut egzersizleri olmak üzere 2 major grup olarak sınıflandırmıştır. Bunlar içinde bitkisel ürünler, vitamin ve mineraller, probiyotikler, solunum egzersizleri, yoga, akupunktur, masaj gibi alt gruplar bulunmakla birlikte en yaygın kullanılanlar bitkisel ürünlerdir.³

Jinekolojik hastalıklarda ve jinekolojik kanserlerde tamamlayıcı ve alternatif tıp uygulamalarının kullanıldığı bilinmektedir. Ülkemizde jinekoloji alanında alternatif tıp yöntemlerinin kullanımı ile ilgili sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır ve bunlar genellikle jinekolojik kanser hastalarıdır.^{4,5} Hastaların uyguladıkları bu yöntemlerin çeşitleri, yaygınlığı, bunlar hakkındaki inançları hakkında daha fazla bilgi sahibi olmak gerekmektedir.

Çalışmada amacımız, hastanemiz jinekoloji polikliniğine başvuran hastaların tamamlayıcı ve alternatif tıp uygulamalarını kullanma sıklığını, yöntem çeşitlerini ve hastalıklarla ilişkisini değerlendirmektir.

ARAÇLAR VE YÖNTEM

Çalışmaya hastanemiz klinik araştırmalar etik kurulu onamı alındıktan sonra (Başvuru numarası: 2018/150) jinekoloji polikliniğine başvuran ve çalışmaya katılmayı gönüllü olarak kabul eden hastalar dahil edilmiştir. Çalışmaya katılmayı kabul eden hastalara yüz yüze görüşme yöntemi ile anket uygulanmıştır. Polikliniğe infertilite nedeniyle başvuran hastalar ve herhangi bir kanser tanısı olan hastalar çalışmaya dahil edilmedi. Hastaların demografik verileri yaş, parite, eğitim durumu, gelir seviyesi olarak kaydedildi. Başvuru şikayeti, şikayetin ne kadar süre devam ettiği, bu şikayetten dolayı hastaneye kaçınıcı başvurusu olduğu, medikal tedavi kullanım durumu ve tamamlayıcı alternatif tıp

uygulamalarının tanımı ve çeşitleri hastalara anlatılarak bu uygulamaya başvuru durumları sorgulandı. TAT kullandığını ifade eden olgulara ise ayrıca, başvurdukları TAT yöntemi, başvuru nedenleri, öğrenme yolu, fayda ve yan etki olup olmadığı, yöntemi başka hastalara önerip önermeyecekleri ankette sorularak öğrenildi.

İstatiksel analizler SPSS (IBM SPSS Statistics for Windows, Version 20.0. Armonk, NY: IBM Corp.) analiz programı kullanılarak yapıldı. Tanımlayıcı istatistiklerin yanı sıra (ortalama±SD, sayı ve yüzde dağılımlar) gruplar arası karşılaştırmalarda verilerin dağılımı Kolmogorov Smirnov testi ile değerlendirildi. Normal dağılıma uymayan veriler için Mann Withney- U, normal dağılım gösteren veriler için student t test kullanıldı. Kategorik değişkenlerin analizinde Ki-kare testi kullanıldı. İstatistiksel anlamlılık düzeyi “p<0,05” olarak kabul edildi.

BULGULAR

Çalışmaya jinekoloji polikliniğine başvuran 281 hasta dahil edildi. Hastaların ortalama yaşı 39±11,3 (17-72), paritesi 1,82±1,6 (0-10) idi. 52 hasta (%18,5) hayatında en az bir kez jinekolojik nedenlerden dolayı tamamlayıcı alternatif tıp yöntemlerine başvurduğunu ifade etti. Çalışmaya katılan hastaların demografik verileri Tablo 1’de görülmektedir.

TAT kullanımı olan ve olmayan hastalar arasında yaş, parite, eğitim seviyesi, gelir düzeyi ve hastalık süresi açısından istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmadı. Hastaneye başvuru sayısı TAT kullanan hastalarda daha fazla idi ve bu istatistiksel olarak anlamlıydı (3,7±3,7 vs. 2,07±2,1 <0,001).

Bitkisel ürünler ve vitamin desteği başvuru TAT gruplarını oluşturmaktaydı. Bitkisel ürün çeşitleri olarak soğan kürü %26,9, maydanoz kürü %17,3, testere dişli aslan pençesi %11,5, ada çayı %9,6 oranında kullanılmıştır. TAT kullanan 52 hastanın %53,8’i kullandıkları yöntemden fayda gördüklerini ve %48,1’i kullandığı yöntemi başkalarına önerebileceğini ifade etmiştir. TAT, hastaların %25’inde kasık ağrısı, %23,1’inde akıntı, %21,2’sinde ise adet düzensizliği nedeni ile kullanılmıştır. Hastaların %48’i verilen medikal tedaviden fayda görmediği için, %34,6’sı ise alternatif tıp yöntemini önerenlere güvendiği için TAT kullandığını belirtti. Hastaların %59,5’i arkadaş ve akrabalarından, %38,5’i sosyal medyadan yöntemi duyduğunu ifade etmiştir.

Tablo 1. Hastaların demografik verileri

	TAT kullanan (n= 52)	TAT kullanmayan (n=229)	p
Yaş	39,8±12,1	38,8±11,1	0,684
Parite	1,6±1,8 (med:2 min:0 max:10)	1,8±1,5 (med:2 min:0 max:8)	0,215
Eğitim durumu			0,704
• Okur yazar değil	3(5,8)	10(4,4%)	
• İlkokul	26 (50%)	127 (55,5%)	
• Ortaokul	4 (7,7%)	16 (7%)	
• Lise	9 (17,3%)	48 (21%)	
• Üniversite	10 (19,2%)	28 (12,2%)	
Gelir düzeyi			0,476
• <1000 TL	11 (21,2%)	53 (23,1%)	
• 1000-2000 TL	30 (57,7%)	112 (48,9%)	
• 2000-3000 TL	9 (17,3%)	60 (26,2%)	
• >3000 TL	2 (3,8%)	4 (1,7%)	
Hastalık süresi (ay)	18,6±28,3 (med:11 min:1 max:150)	12,1±20,2 (med:5 min:1 max:120)	0,036
Başvuru sayısı	3,7±3,7 (med:2,5 min:1 max:20)	2,07±2,1 (med:1 min:0 max:20)	<0,001

TAT: Tamamlayıcı ve alternatif tedaviler

12 hastada yan etki geliştiğini belirtirken, yan etkilerin ne olduğu sorgulandığında hayatı tehdit edici yan etkinin olmadığı, 4 hastada bulantı ve baş dönmesi, 2 hastada uykuya meyil, 1 hastada ateş basması, 1 hastada kilo kaybı, 4 hastada çarpıntı yan etkisinin olduğu öğrenilmiştir. Hastaların TAT kullanım durumları ile ilgili veriler Tablo 2’de sıralanmıştır

TARTIŞMA

Türkiye’de genel popülasyonda ve özellikle onkoloji olgularında TAT kullanımıyla ilgili çalışmalar yapılmış olmakla birlikte, jinekoloji olgularında bu konuda yapılmış çalışmalar oldukça az sayıdadır. Bununla birlikte toplumlarda her geçen gün alternatif tıp yöntemlerinin kullanımı yaygınlaşmaktadır. Jinekolojik hastalıklarda da alternatif tıp yöntemlerine daha fazla başvurulduğu görülmektedir. Von Gruenigen ve arkadaşlarının⁶ yaptığı çalışmada jinekolojik kanser hastalarının %66’sının, benign jinekolojik hastalıkları olan hastaların da %52,2’sinin alternatif tıp yöntemlerini kullandığı gösterilmiştir. Bizim çalışmamızda benign jinekolojik nedenlerle başvuran hastaların %18,5’inde TAT kullanımı saptanmıştır. Amerikan Obstetrisyen ve Jinekologlar Derneği (ACOG) hekimlere hastalara tamamlayıcı ve alternatif tıp yöntemi kullanımını sorgulamayı ve bu konuda bilgilendirme yapmayı önermektedir.⁷

Tanımlanmış birçok alternatif tıp yöntemi olmasına rağmen genellikle toplumlarda en çok başvuru alan yöntem bitkisel yöntemlerdir. 2012 yılı Amerikan ulusal sağlık anketi sonuçlarına

göre %17,7 oranı ile doğal ürünler en sık kullanılan yöntemdir.² Yıldırım ve arkadaşlarının⁸ yaptığı çalışmada jinekolojik kanser hastalarının %38,5’i bitkisel yöntemlere başvurduğu gösterilmiştir. Bizim çalışmamızda da TAT kullanan hastaların %98,1’i bitkisel yöntemleri, %1,9’u vitamin desteği kullanmıştır. Bu hastaların diğer TAT yöntemleri hakkında bilgi sahibi olmamasından kaynaklanıyor olabilir.

TAT yöntemine ulaşma ve öğrenme yolları değerlendirildiğinde, yöntemlerin çoğu geleneksel olduğundan en sık ‘yakın akraba ve arkadaşlardan öğrenme’ şeklinde olduğu görülmektedir. Ancak son yıllarda sosyal medyanın çok aktif kullanımı da bu yöntemlerin duyulmasında ve yaygınlaşmasında ön plana çıkıyor gibi görünmektedir. Bizim çalışmamızda hastaların %38,5’i sosyal medyadan yöntemi duyduğunu ifade etmiştir.

Alternatif tıp yöntemlerinden biri olan bitkisel tedavilerin kullanımında hem hastaların hem de hekimlerin en çok endişelendiği konulardan biri de yan etki gelişmesidir. Kullanılan bitkisel tedavilerin bilimsel bir temeli olmamasının yanı sıra kullanılan miktarın ve uygulama yollarının çeşitliliği yan etki potansiyelini arttırmaktadır. Kutlu ve arkadaşlarının dermatoloji polikliniğine gelen hastalarda yaptığı çalışmada alternatif tıp yöntemi kullananların %20,6’sında yan etki ortaya çıktığı rapor edilmiştir.⁹ Bizim çalışmamızda TAT kullananların %23,1’inde yan etki geliştiği görülmektedir. Her ne kadar çalışmadaki yan etkiler hayatı tehdit eden ciddi yan etkiler olmasa da anafaksi gibi hayatı tehdit eden etkilerin ortaya çıkma riski her zaman bulunmaktadır.

Tablo 2. Hastaların tamamlayıcı ve alternatif tedavi kullanım durumları

	n	%
TAT Çeşidi		
• Soğan Kürü	14	26,9
• Maydanoz Kürü	9	17,3
• T.D. Aslan Pençesi	6	11,5
• Ada Çayı	5	9,6
• İncir kürü	1	1,9
• Hayıt otu	5	9,6
• Papatya Çayı	1	1,9
• Isırgan Otu	2	3,8
• Melisa Çayı	1	1,9
• Brokoli Kürü	1	1,9
• Vitamin Desteği	2	3,8
• Zahter	1	1,9
• Kudret Narı	1	1,9
• Zencefil	1	1,9
• Rezene	1	1,9
• Anne sütü	1	1,9
Kim Önerdi		
• Arkadaş ve akraba	31	59,5
• Sosyal medya	20	38,5
• Doktor	1	1,9
Fayda durumu		
• Var	28	53,8
• Yok	24	46,2
Beklenti durumu		
• Var	41	78,8
• Yok	11	21,2
Yan etki durumu		
• Var	12	23,1
• Yok	40	76,9
Başkalarına önerir misiniz?		
• Evet	25	48,1
• Hayır	27	51,9
Neden kullandınız?		
• Tedaviden fayda görmedim	25	48
• Doğal olduğunu düşündüm	7	13,5
• Önerenlere güvendim	18	34,6
• Doktora ulaşamadım	1	1,9
• İlaç korkusu	1	1,9
Başvuru Şikayeti		
• Kasık ağrısı	13	25
• Akıntı-kaşıntı	12	23,1
• Dismenore	1	1,9
• Anormal uterin kanama	4	7,7
• Menapozal semptomlar	6	11,5
• Genital siğil	1	1,9
• Adet düzensizliği	11	21,2
• Üriner semptomlar	4	7,7

TAT: Tamamlayıcı ve alternatif tedaviler

Hastalar genellikle medikal tedaviden fayda görmediğinde, şikayetleri tekrarlayıcı bir şekilde devam ettiğinde ve kanser hastalarında olduğu gibi çaresizlik ve umutsuzluk içine düştüklerinde alternatif tıp yöntemine başvurmaktadır. Çalışmamızda kasık ağrısı, adet düzensizliği ve vajinal akıntı

yönteme başvuru en sık sebeplerdir. Bu şikayetlerin jinekoloji polikliniğine en sık başvuru sebebi olması bu sonuçlarda etkili olabilir. Kronik pelvik ağrıda tedaviden yeterince fayda görülememesi, adet düzensizliği için verilen uzun süreli medikal tedavileri (Kombine oral kontraseptifler gibi) hastaların kullanmak istememesi, vajinitlerin çok sık tekrar etmesi ve myoma uteri gibi hastalıklarda hastaların ameliyat olmak istememesi hastaları alternatif tıp yöntemlerine yönlendirebilmektedir. Çalışmamızda en sık kullanım nedeni olarak ‘verilen medikal tedaviden fayda görmeme (%48) ortaya çıkmıştır. İnfertilite hastalarında da alternatif tıp kullanımı ile sık karşılaşılmaktadır.¹⁰ Çalışmamızda infertilite şikayeti ile başvuran hastalar çalışma dışında tutulmuştur. Bu yüzden hastanemiz infertilite hastalarındaki alternatif tıp kullanım durumu hakkında bilgi edinemedik.

Özkan ve arkadaşlarının⁵ yaptığı literatür incelemesinde jinekolojik kanserlerde en sık kullanılan bitkilerin ısırgan otu, nane, papatya ve ıhlamur olduğu bildirilmiştir. Bizim çalışmamıza ise soğan suyu, maydanoz suyu ve testere dişli aslan pençesi en sık kullanılan bitkisel yöntemlerdir. Ucuz ve kolay ulaşılabilir bitkiler olmasının da sık kullanımda etkisi vardır.

Alternatif tedavilerin kullanımı ile ilgili güncel problemler arasında destekleyici klinik verilerin sınırlı olması, devlet lisanslı tedarikçilerin eksikliği ve hasta ile doktor arasında alternatif tıp kullanımı ile ilgili sınırlı iletişim bulunmaktadır. Modern tıbbi uygulama ve tedaviler her zaman birinci tercih olmalıdır ve hastalar alternatif tıp yöntemlerini kullanmadan önce doktoru ile iletişime geçmelidir.

Sonuç olarak, jinekolojik şikayetleri olan hastalarda tamamlayıcı alternatif tıp yöntemlerinin özellikle de bitkisel ürünlerin kullanımı yaygındır. Yaygınlığın artmasında sosyal medyanın, yakın akraba ve arkadaş çevresinin etkisi fazladır. Jinekoloji polikliniğine başvuran hastalarda alternatif tıp yöntemleri kullanımı sorgulanmalı ve gerekli bilgilendirme yapılmalıdır.

ÇIKAR BEYANNAMESİ

Herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını yazarlar beyan etmektedirler.

KAYNAKÇA

1. National Center For Complementary and Alternative Medicine, <http://nccam.nih.gov/>. Accessed June 4, 2018.
2. Tainya C. Clarke Ph.D., M.P.H., Lindsey I. Black et al. Trends in the Use of Complementary Health Approaches Among Adults: United States, 2002–2012. National Health Statistics Reports Number 79, February 10, 2015.

3. National Center for Complementary and Alternative Medicine. Available from http://nccam.nih.gov/nccam/what_is_cam/classify.shtml. Accessed June 4, 2018.
4. Öztürk R, Şatır DG, Sevil Ü. Jinekolojik kanserli hastaların tamamlayıcı ve alternatif tedavi kullanım durumları ve tutumlarının incelenmesi. *Gaziantep Medical Journal*. 2016;22(3):141-147.
5. Özkan İA, Kulakaç Ö, Jinekolojik Kanserlerde Tamamlayıcı ve Alternatif Tıp Kullanımı: Bir Literatür İncelemesi. *Türkiye Klinikleri J Med Sci*. 2009;29(6):1695-1704.
6. Von Gruenigen VE, White LJ, Kirven MS, Showalter AL, Hopkins MP, Jenison EL. A comparison of complementary and alternative medicine use by gynecology and gynecologic oncology patients. *Int J Gynecol Cancer*. 2001;11(3):205-209.
7. Complementary and Alternative Medicine. ACOG Committee Opinion Number 227. November, 1999.
8. Yıldırım Y, Tinar S, Yorgun S, Toz E, Kaya B, Sonmez S, et al. The use of complementary and alternative medicine (CAM) therapies by Turkish women with gynecological cancer. *Eur J Gynaecol Oncol*. 2006;27(1):81-85.
9. Kutlu S, Ekmekçi TR, Köşlü A, Purisa S. Dermatoloji Polikliniğine Başvuran Olgularda Tamamlayıcı ve Alternatif Tıp Yöntemlerinin Kullanımı. *Türkiye Klinikleri J Med Sci*. 2009;29(6):1496-1502.
10. Başgöl Ş, Beji NK. Üremeye Yardımcı Tedavi Uygulamaları Yapılan Kadınların Tamamlayıcı ve Alternatif Tıp Uygulamalarını Kullanma Durumları. *Türkiye Klinikleri J Obstet Womens Health Dis Nurs-Special Topics*. 2016;2(3):70-76.